

Internationaal privaatrecht

<https://hdl.handle.net/1874/242020>

INTERNATIONAAL PRIVAATRECHT.

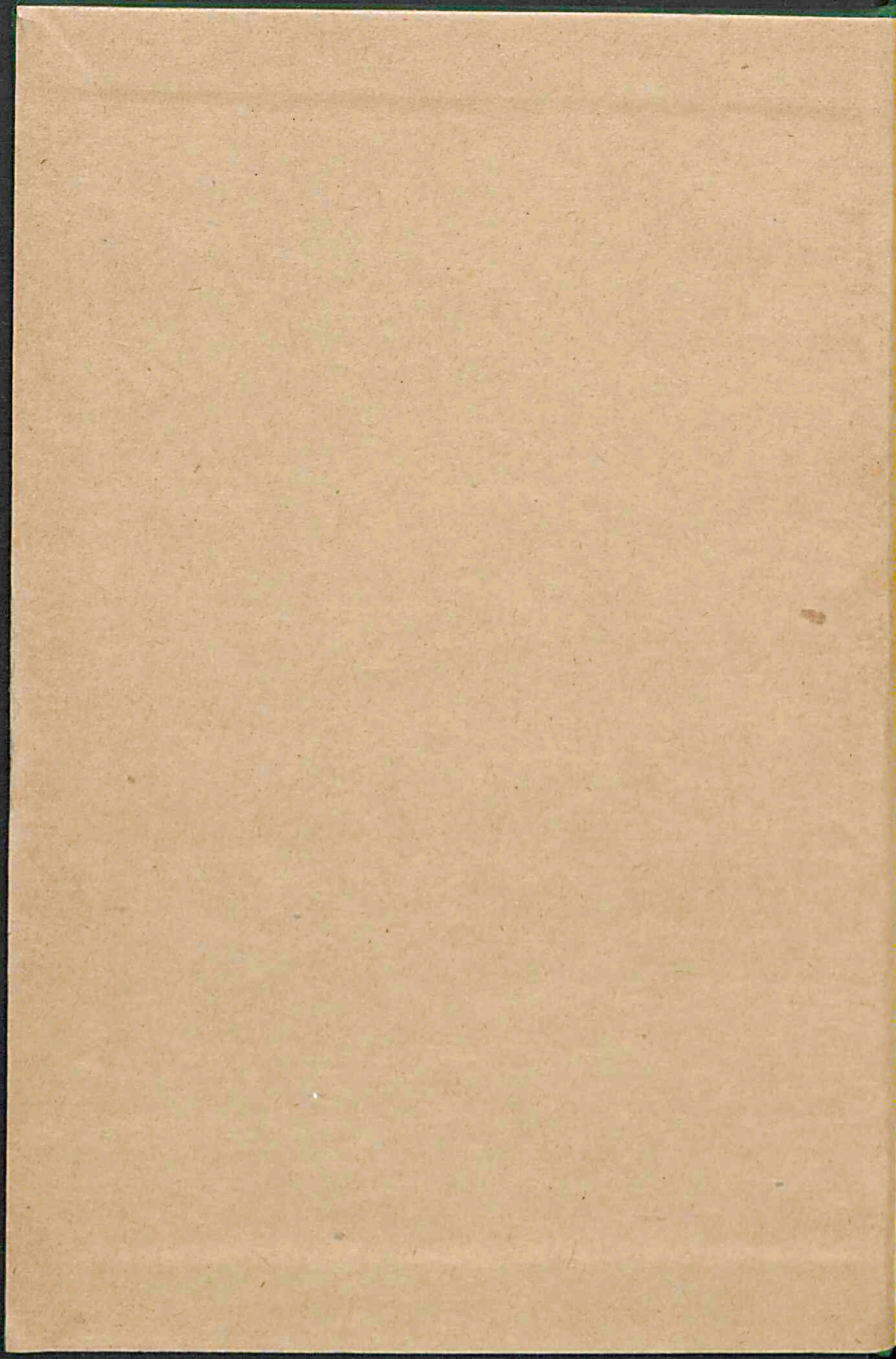
II.

ZAKENRECHT.

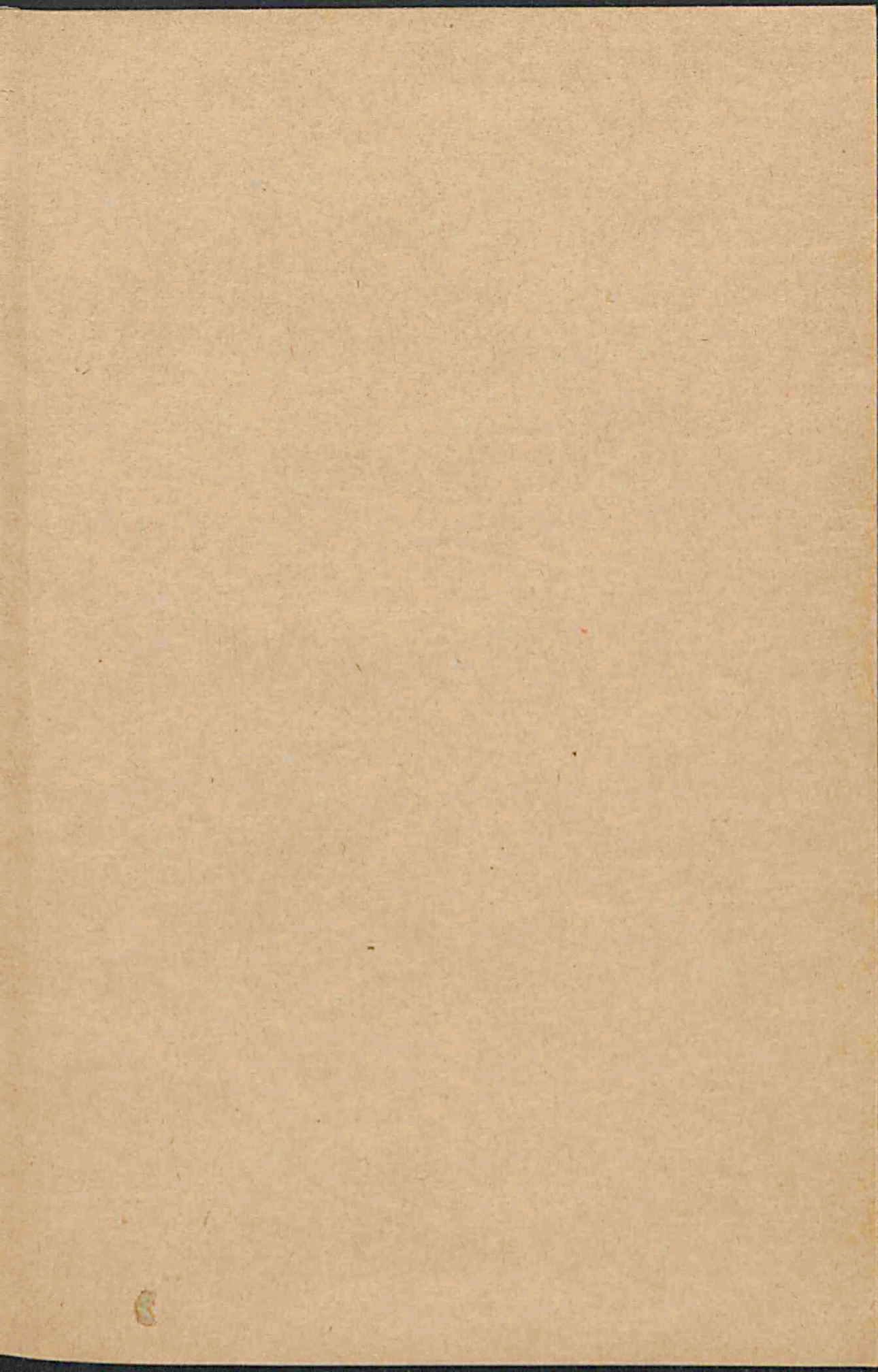

s.
ht
2

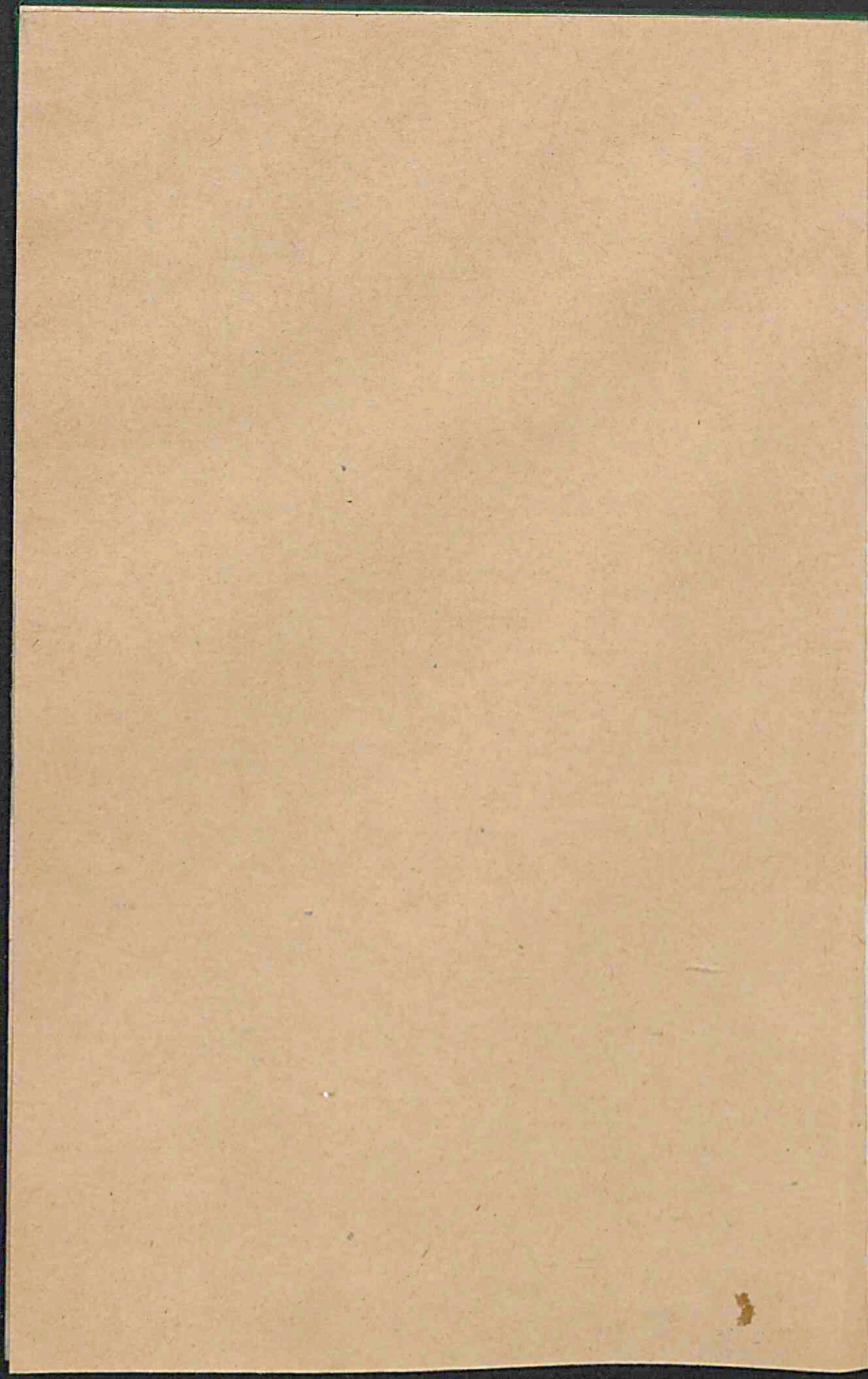

INTERNATIONAAL PRIVAATRECHT.

—

II.

ZAKENRECHT.

RIJKSUNIVERSITEIT TE UTRECHT

2298 445 8

Diss. Utb. 1882

INTERNATIONAAL PRIVAATRECHT.

II.

ZAKENRECHT.

~~~~~

PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD

VAN

DOCTOR IN DE RECHTSWETENSCHAP,

AAN DE

RIJKS-UNIVERSITEIT TE UTRECHT,

NA MACHTIGING VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

Dr. J. J. P. VALETON Jr.,

HOOGLEERAAR IN DE FACULTEIT DER GODGELEERDHEID,

VOLGENS BESLUIT VAN DEN SENAAAT DER UNIVERSITEIT,

EN OP VOORDRACHT DER

RECHTSGELEERDE FACULTEIT,

TE VERDEDIGEN

op DONDERDAG den 21sten DECEMBER 1882, des namiddags te 3 uren.

DOOR

WILLEM DOLK,

GEBOREN TE LEUR (NOORDBRABANT).

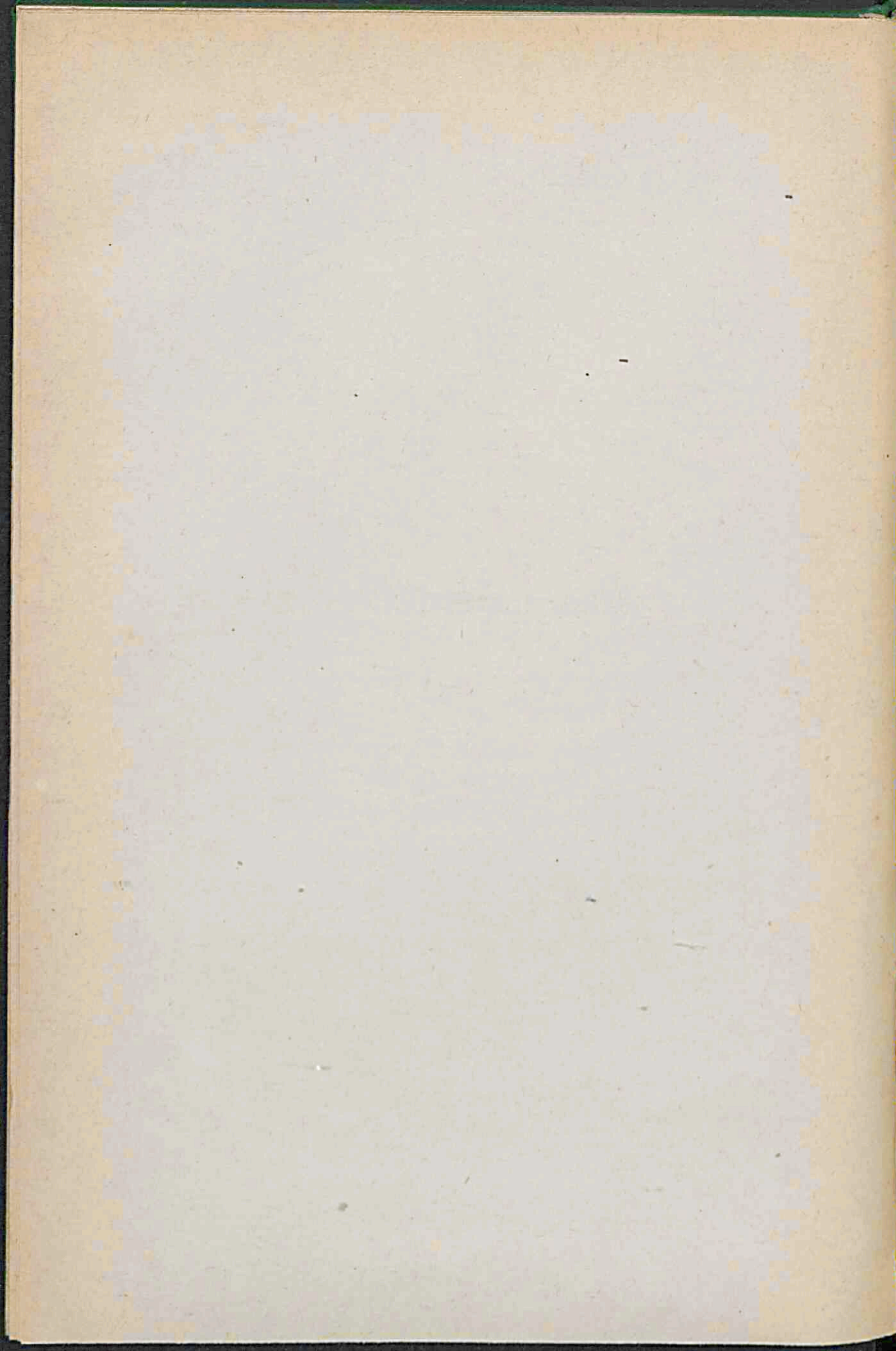
UTRECHT. — J. BIJLEVELD. — 1882.

Druk van de Firma L. E. BOSCH & ZON, Utrecht.

Aan mijnen Vader.

I N H O U D.

	Bladz.
INLEIDING	1
ZAKENRECHT.	
§ 1. Inhoud van het Zakenrecht	6
§ 2. Oudere schrijvers. Story. Europeesche Wetgevingen. Foelix en Démangeat. Schäffner.	7
§ 3. Nieuwere Schrijvers	17
<i>a.</i> v. Wächter, v. Savigny, Bar.	18
<i>b.</i> Mancini, Esperson, Fiore. Laurent	24
<i>c.</i> Lomonaco, Brocher	33
§ 4. Conclusie	36
STELLINGEN.	41

INLEIDING.

In mijn proefschrift ¹⁾ ter verkrijging van den graad van Doctor in de Rechtswetenschap, heb ik het internationaal privaatrecht in de minstomvattende beteekenis van dit woord, d. i. het internationaal burgerlijk recht ²⁾ verdeeld in :

1. personenrecht (de rechts- en handelingsbevoegdheid der personen),
2. zakenrecht,
3. obligatierecht,
4. familierecht (huwelijk, vaderlijke macht, voogdij),
5. erfrecht.

Ik heb toen het personenrecht behandeld en zal thans het zakenrecht tot onderwerp nemen.

De studie van het volkenrecht heeft mij evenwel het internationaal privaatrecht van een ander standpunt doen beschouwen. Ik heb ingezien, dat het internationaal publiek- en privaatrecht niet principieel van elkander onderscheiden zijn, maar dat beide deelen vormen van

---

¹⁾ Internationaal Privaatrecht. I. Personenrecht. Utrecht, J. Bijleveld, 1880.

²⁾ Bij de onderscheiding tusschen internationaal publiek- en privaatrecht bracht ik ten onrechte het internationaal strafrecht tot het laatste.

het statenrecht, d. i. het recht tusschen souvereine staten. Dit recht is grootendeels een ongeschreven recht, dat men leert kennen uit de gewoonte, die ook, in den vorm van verdragen, in geschreven recht is overgegaan. Men moet dus het internationaal privaatrecht ook opsporen uit de gewoonte of uit verdragen: hierbij vindt die gewoonte hare uitdrukking in de jurisprudentie van elken bijzonderen staat, welke evenwel gebaseerd is op een eenzijdig geschreven of ongeschreven recht van dien staat. Die jurisprudentie is dus meer kenbron van nationaal, dan van internationaal recht; slechts dan, wanneer men in de jurisprudentie van verschillende staten omtrent geschillen van internationaal privaatrecht — hetzij wegens overeenstemming in de verschillende wetgevingen, hetzij wegens de bevoegdheid den rechter uitdrukkelijk of stilzwijgend verleend, om algemeene beginselen in het aan zijne beslissing onderworpen geval toe te passen — punten van overeenkomst aantreft, kan men van een internationaal gewoonterecht spreken. De verdragen, waaruit men verder het internationaal privaatrecht zou kunnen opsporen, zijn nog niet gesloten.

Laurent ¹⁾ wil het internationaal privaatrecht enkel uit

---

1) F. Laurent. Le droit civil international 1881—81. I n°. 36, p. 80: „Si les lois, les coutumes et la doctrine font défaut au juge appelé à vider les contestations internationales, il ne reste que les traités. Les traités ont la même force que les lois; ils ont un caractère authentique et donnent par conséquent la certitude aux règles qu'ils établissent..... Les traités sont donc la voie régulière, par laquelle le droit international privé doit se former....

I n°. 433, p. 641. „Qu'est ce que le droit positif international! Je ne sais où l'on irait le chercher. Le droit positif est celui qui est sanctionné par une loi ou par un traité; où sont les lois

verdragen afleiden 'en verwaarloost dus te veel de gewoonte. Aangezien nu verdragen ontbreken, beschouwt hij dit geheele deel van het recht als *jus constituendum* en neemt als grondslag daarvoor aan het nationaliteitsbeginsel, evenals de nieuwere Italiaansche schrijvers. Volgens zijne opvatting staat dus het internationaal privaatrecht thans op hetzelfde standpunt als het volkenrecht, toen Grotius zijn *Jus Belli ac Pacis* schreef: evenals deze uit het natuurrecht de regelen afleidde, die in het oorlogsrecht in acht genomen behooren te worden, zoo leidt Laurent, en anderen met hem, uit het nationaliteitsbeginsel de regelen af, die in het internationaal privaatrechterlijk verkeer, door middel van verdragen, recht behooren te worden.

Het standpunt van Laurent is juister dan dat van de meeste schrijvers, die het *jus constituendum* uit verschillende praemissen door hen afgeleid, als *jus constitutum* voorstellen.

Bij de behandeling van het *personenrecht* (de rechts- en handelingsbevoegdheid) heb ik ook niet duidelijk genoeg onderscheiden tusschen hetgeen recht is en hetgeen recht behoorde te worden: daarom zal ik hier een kort overzicht daarvan geven.

Volgens het *jus constitutum* worden de rechts- en handelingsbevoegdheid der personen beoordeeld naar de *lex domicilii* in Pruisen, naar de *nationale wet* in Frankrijk, Belgie, Nederland, Oostenrijk en Italie, naar de *lex loci*

---

et les traités, qui contiennent les règles du droit civil international? On dira que le droit international est un droit coutumier: je répondrai plus loin, comme je l'ai déjà fait, que les coutumes sont aussi insaisissables, disons mieux aussi imaginaires que les traités et les lois. Donc notre droit n'est pas encore un droit positif: c'est un droit théorique, philosophique, quoi qu'en disent les positivistes.

actus in Engeland en N. Amerika. Er heerscht dus weinig eenstemmigheid op dit punt. Alleen kan men zeggen, dat op het *vaste land van Europa* algemeen de *lex domicilii* of de *nationale wet* op de rechts- en handelingsbevoegdheid toegepast worden; ook wordt in Engeland en Noord-Amerika niet de *lex loci actus*, maar de *lex domicilii* toegepast, bij bedriegelijke ontduiking dezer wet door minderjarigen, curandi en getrouwde vrouwen.

Wat de *rechtsbevoegdheid* betreft, blijkt het evenwel, dat de meeste beperkingen of uitbreidingen daarvan niet in andere staten erkend worden, omdat zij de openbare orde betreffen.

De reden daarvan ligt in het verschillend karakter van de rechts- en handelingsbevoegdheid.

Terwijl toch de *handelingsbevoegdheid* slechts voor sommige personen, minderjarigen, curandi en getrouwde vrouwen, in hun eigen belang beperkt wordt, hebben de beperkingen en uitbreidingen der *rechtsbevoegdheid* verschillende redenen van ontstaan. De laatsten komen voor als overblijfsels van vroegere toestanden, zooals slavernij, adel enz., of hebben plaats in het algemeen belang (bij rechtspersonen), als gevolg van straf en ook wegens leeftijd, geslacht of gezondheidstoestand, in het laatste geval echter niet in het belang der personen zelf, maar in dat van anderen. Zoo is de onbevoegdheid van personen beneden zekeren leeftijd om een huwelijk aan te gaan of om een testament te maken, de eerste in het belang van den staat, die te jeugdige huwelijken voor zich nadeelig acht, de laatste in het belang van de erfgenamen ab intestato; zoo is de onbevoegdheid van minderjarigen, curandi en vrouwen, om voogd of curator te zijn in het belang der pupillen.

De verschillende beperkingen en uitbreidingen der rechtsbevoegdheid hangen ook te veel samen met de verschil-

lende onderdeelen van het privaatrecht, om daarop eene wet, b. v. de *lex domicilii* toe te passen. Zoo behooren b. v. de onbevoegdheid, om een huwelijk aan te gaan, om grondeigendom te verkrijgen en om een testament te maken achtereenvolgens tot het familie-, zaken- en erfrecht.

Om al deze redenen ben ik met Bar tot de volgende conclusie gekomen:

- 1°. De *rechtsbevoegdheid* der personen moet beoordeeld worden volgens dezelfde wet als de rechtsbetrekking, die ter sprake komt;
- 2°. De *handelingsbevoegdheid* der personen moet beoordeeld worden volgens de *lex domicilii*, omdat de wetten omtrent de handelingsbevoegdheid het best hunne strekking „de bescherming van den persoon” vervullen, indien zij overal van kracht blijven, zooals zij gelden op de plaats waar die persoon woont.

Ik heb hierbij de *lex domicilii* verkozen boven de *nationale wet*, omdat het domicilie de plaats is waar iemand in den regel handelen zal.

Beide stellingen zijn evenwel *geen jus constitutum*, zooals Bar het voorstelt, maar *jus constituendum*.

Die opvatting van Bar vindt haar oorsprong daarin, dat hij — en velen met hem, zooals v. Wächter, v. Savigny — het internationaal privaatrecht niet beschouwt als een deel van het volkenrecht, maar van het privaatrecht; zoodat de rechter bevoegd is vreemd recht toe te passen, ook zonder dat wet of gewoonte hem die bevoegdheid geven.

ZAKENRECHT.

---

§ 1. Inhoud van het Zakenrecht.

„Het zakenrecht heeft tot onderwerp de zakelijke rechten. Een zakelijk recht onderwerpt de zaak in meerdere of mindere mate, geheel of in een bepaald opzicht, aan de macht van den rechthebbende; het scheidt eene rechtsbetrekking tusschen dezen en de zaak zelve; die rechthebbende kan noodig hebben zijn recht tegen een ander persoon te doen gelden, maar hij is in de uitoefening daarvan rechtens niet afhankelijk van zoodanig persoon, en hij kan het, ook tegenover dezen, op en aan de zaak zelve genieten”.¹⁾

Tot het zakenrecht behooren alle bepalingen, die regelen welke zaken voor eigendom en andere zakelijke rechten vatbaar of onvatbaar zijn, welke zakelijke rechten toegelaten of uitgesloten, vervreemdbaar of onvervreemdbaar zijn en verder alle bepalingen, omtrent de wijze, waarop zakelijke rechten verkregen worden, omtrent den inhoud en duur dier rechten en omtrent de wijze, waarop zij verloren worden.

---

¹⁾ Mr. G. Diephuis. Het Nederl. Burgerl. Recht 1880. VI. pag. 1.

Savigny, System. I, pag. 367—369.

Unger, System. des österr. allg. Privatrechts 1856. I, pag. 214, 511 v.

§ 2. Oudere Schrijvers. Story. Europesche wetgevingen. Foelix en Démangeat. Schäffner.

De OUDERE SCHRIJVERS over internationaal privaatrecht, zooals d'Argentré ¹⁾, Burgundus ²⁾, Rodenburg ³⁾, P. Voet ⁴⁾, Boullenois ⁵⁾, Bouhier ⁶⁾, Hert ⁷⁾ en Huber ⁸⁾ passen verschillende wetten toe op roerende en onroerende zaken: terwijl de laatsten aan de *lex rei sitae* onderworpen worden, volgen de eersten de *lex domicilii* van den eigenaar.

Dezelfde beginselen zijn overgenomen in de *Engelsche en Amerikaansche jurisprudentie*, en in de meeste wetgevingen van *het vaste land van Europa*.

De Engelsche en Amerikaansche rechtspraak vinden wij bij

1) d'Argentré. Commentarii in patrias Britonum leges.

Hierin Glossa 6 op Art. 216, n°. 2, 31.

2) Burgundus. Ad consultudines Flandriae tractatus controversiarum: IV, 12; I, 41, 42, IV, 26.

3) Rodenburg. Tractatus de jure, quod oritur ex statutorum (in zijn Tractatus de jure conjugum): II, p. 1, c. 2, § 1.

III, p. 1, c. 4, § 1.

II, p. 1, c. 5, § 16.

4) P. Voet. De Statutis: IX c. 1, n°. 2, IV 2 § 2, X 2 § 8, X § 2.

5) Boullenois. Traité de la personnalité et de la réalité des lois, coutumes ou statuts: I pag. 121, 833.

6) Bouhier. Les coutumes du duché de Bourgogne: Chap. 29, n°. 2; Chap. 24, n°. 177, 25 n°. 1.

7) Hert. De collisione legum IV, § 9, 6.

(In de Opuscula I, pag. 118—154.)

8) Huber. De conflictu legum n°. 15.

(In zijn Praelectiones juris civilis, II^{de} deel, als aanhangsel tot tit. 3. Lib. I de legibus.)

STORY ¹⁾ § 424... The general principle of the common law is, that the laws of the place where such (*immovable property*) is situate, exclusively govern in respect to the rights of the parties, the modes of transfer and the solemnities which should accompany them. The title, therefore, to *real property*, can be acquired, passed and lost only according to the *lex rei sitae*...

§ 379... If the law *rei situs* were generally to prevail in regard to *movables*, it would be utterly impossible for the owner in many cases to know in what manner to dispose of them during his life or to distribute them at his death; not only from the uncertainty of their situation in the transit to and from different places, but from the impracticability of knowing with minute accuracy, the law of transfers *inter vivos* or of testamentary dispositions and successions in which they might happen to be...

§ 360... It is a clear proposition not only of the law of England, but of every country in the world where law has the semblance of science, that *personal property has no locality*. The meaning of that is, not that personal property has no visible locality, but that it is *subject to that law which governs the person of the owner*; both with respect to the disposition of it, and with respect to the transmission of it, either by succession or by the act of the party.

Even duidelijk onderscheidt het Pruisisch Landrecht van 1794 het roerend van het onroerend vermogen:

§ 32. In Ansehung des *unbeweglichen Vermögens* gelten, ohne Rücksicht auf die Person des Eigenthümers, die Gesetze der Gerichtsbarkeit, unter welcher sich dasselbe befindet.

---

¹⁾ Story. Commentaries on the conflict of laws.

§ 28. Das *bewegliche Vermögen eines Menschen* wird, ohne Rücksicht seines gegenwärtigen Aufenthalts, nach den *Gesetzen der ordentlichen Gerichtsbarkeit desselben* beurtheilt.

Zoo ook het Oostenrijksch Burgerlijk Wetboek van 1811:

§ 300. *Unbeweglichen Sachen* sind den Gesetzen des Bezirkes unterworfen, in welchen sie liegen; *alle übrige Sachen* hingegen stehen mit der Person ihres Eigenthümers unter gleichen Gesetzen.

De Code civil van 1804 bevat slechts eene onvolledige bepaling omtrent onroerende goederen; art. 3 al. 2 zegt: *Les immeubles, même ceux possédés par des étrangers, sont régis par la loi française.*

Het wordt niet betwist, dat de bepaling ook analogisch uitgebreid moet worden tot onroerende goederen, buiten Frankrijk gelegen, zoodat de Fransche rechter ook daarop de *lex rei sitae* toe moet passen.

Hoewel de wet omtrent *roerende goederen* het stilzwijgen bewaart, moeten, volgens Foelix ¹⁾, Brocher ²⁾ e. a., daarop de beginselen toegepast worden, die tijdens de vervaardiging van de Code de heerschende waren: zij vallen dus onder de *lex domicilii*. Evenwel is dat volgens het *Cour de cassation* (arrêt Graven 19 Mars 1872) slechts het geval bij roerende goederen, als deel van het vermogen beschouwd; komen zij afzonderlijk ter sprake „dans la question de possession, de privilèges et de voies d'exécution” dan moet de *lex rei sitae* toegepast worden.

Het Nederlandsch Burgerlijk recht van 1838 bevat de volgende bepaling:

1) Foelix, *Traité du droit international privé*; I n°. 61.

2) Brocher, *Nouveau traité de droit international privé*: n°. 79.

Art. 7 A. B. Ten opzichte van *onroerende goederen*, geldt de wet van het land of der plaats, alwaar die goederen gelegen zijn.

Dit artikel is vollediger dan art. 3 C. C. al. 2: het schrijft aan den Nederlandschen rechter voor, om onroerende goederen, waar ook gelegen, naar de *lex rei sitae* te beoordeelen.

Wat is nu de toepasselijke wet voor *roerende goederen*. Opzoomer ¹⁾ zegt: „bij de vervaardiging van het Burgerlijk Wetboek heeft men zich aan de statutenleer gehouden, die alle wetten betreffende onroerende goederen als *statuta realia* en die betreffende roerende goederen als *statuta personalia* beschouwde.

Van een ander gevoelen is Diephuis ²⁾: „de wetgever heeft den vroeger geldenden regel der statuten theorie voor roerende goederen niet tot wet verheven en dus de vrijheid gelaten om te onderzoeken, wat in dezen op zich zelf meest aannemelijk en met de bepalingen der wet in het algemeen in overeenstemming is.” Hij komt tot de conclusie, dat hetgeen met roerende goederen in een vreemd land, overeenkomstig de daar geldende wet, is geschied, voor zoover het zijn volkomen beslag heeft erlangd, ook hier te lande en door onzen rechter erkend moet worden; dat handelingen of feiten, die hier te lande hebben plaats gehad, t. a. v. de geldigheid en de gevolgen naar onze wet moeten worden beoordeeld.

¹⁾ Mr. C. W. Opzoomer. Aant. op de Wet houdende Alg. Bep. 3de uitg. Amsterdam 1873. bladz. 149.

²⁾ Mr. Diephuis. Het Ned. Burg. Recht. Groningen 1869. I. pag. 69. v.

Mr. J. A. Fruin ¹⁾ bestrijdt Diephuis. Hij zegt: „men heeft, bij het ontwerpen van art. 7 A. B., eenvoudig vergeten, ook voor roerende goederen de eene of andere bepaling vast te stellen. Nu mag de uitlegger niet vragen, wat op zich zelf het rationeelst is (zooals Diephuis doet), maar hij moet onderzoeken, wat het rationeelst is in het stelsel der wet, met andere woorden, wat de wetgever, zoo hij eenig voorschrift gegeven had, waarschijnlijk zou bepaald hebben. En dat onderzoek kan, dunkt mij, slechts in één zin uitvallen.

„Onze wetgever heeft, in de leer der *statuta*, op alle punten het algemeen volkenrechterlijk beginsel gehuldigd; wat kan ons dan recht geven tot de onderstelling, dat hij hier daarvan zou zijn afgeweken en stilzwijgend verworpen zou hebben wat eeuwen bij ons gegolden had.

„De regel *mobilia sequuntur personam* ontleent voor ons zijne kracht vooral daaraan, dat hij beter dan eenige andere past in het stelsel onzer wet.”

Het Italiaansch Burgerlijk Wetboek van 1866 past op roerende goederen de nationale wet van den eigenaar toe:

Art. 7. Disp. Prel.: De roerende goederen zijn onderworpen aan de nationale wet van den eigenaar, behoudens andere regeling door de wet van het land, waarin zij zich bevinden.

De onroerende goederen zijn onderworpen aan de wetten van de plaats hunner ligging.

Al deze positieve wetsbepalingen (behalve art. 7 Disp. Prel. v. h. Ital. Burg. Wetboek, dat op het nationaliteits

---

¹⁾ Nieuwe Bijdragen van Rechtsgeleerdheid en Wetgeving (1863) XIII. pag. 151.

beginsel gebaseerd is) hebben hun oorsprong te danken aan eene onjuiste opvatting, voor zooverre het zakenrecht betreft, van de oudere schrijvers over internationaal privaatrecht.

Uit de voorbeelden toch dier schrijvers blijkt, dat zij, bij de toepassing der *lex domicilii* op roerende goederen, altijd het oog gehad hebben op onderwerpen van familie-, erf- of obligatierecht en niet van zuiver zakenrecht.

Het duidelijkst ziet men dat bij Foelix, die, hoewel geheel de beginselen dier schrijvers overnemende, de *lex rei sitae* toepast ook op roerende goederen, indien deze op zich zelf worden beschouwd.

Foelix ¹⁾ behandelt eerst de *onroerende goederen*:

„De même que la loi émanée du pouvoir souverain d'une nation exerce son empire sur la personne de tous les membres de cette nation, de même la loi saisit les biens de toute nature, qui se trouvent dans le territoire. De là il suit, que les lois de chaque Etat régissent les biens situés dans le même pays, sans distinguer si les individus, qui ont des droits à exercer sur ces biens, sont nationaux ou étrangers.”

La loi de la situation de l'immeuble décide si un objet corporel ou un droit incorporel attaché à un immeuble est lui même meuble ou immeuble, sans égard à la personne du propriétaire ou créancier; si le propriétaire d'un immeuble acquiert de plein droit, par accession, les fruits de cette immeuble ou les objets qui s'y unissent et incorporent. Cette loi régit l'acquisition, par la force de la loi, d'un usufruit ou d'une servitude, le mode d'acquérir la possession réelle de ces droits, leur étendue, les droits et obligations de la personne, à qui est dû l'usufruit ou la servitude, et ceux

---

¹⁾ Foelix. Traité de droit international. I n°. 56—64.

du propriétaire de l'immeuble: c'est ainsi que l'usufruit paternel ou maternel ne peut être exercé qu'autant que la loi de la situation l'autorise. Cette loi régit également abstraction faite de la capacité générale de l'individu, tout ce qui concerne la succession ab intestat dans les immeubles et le partage de cette succession, la capacité de disposer d'un immeuble ou de le recevoir par donation entre vifs ou par testament, la quotité de la portion disponible, l'investiture réelle de la personne gratifiée, les prohibitions de disposer entre époux, le mode de transmission à titre onéreux de la propriété des immeubles, tout ce qui est relatif au régime dotal, *les prohibitions portées contre certains individus de se rendre acquéreurs d'immeubles et de les aliéner*, les obligations qui naissent de la vente d'un immeuble, les causes qui en opèrent la nullité, la résolution ou la rescission, les rapports créés par l'échange d'immeubles, les obligations, résultant du louage ou de l'antichrèse d'immeuble, *les droits de privilège ou d'hypothèque légale, les formes prescrites pour l'acquisition et la conservation des mêmes droits réels, l'expropriation forcée et l'ordre des créanciers*, ainsi que *la prescription acquiescitive des immeubles ou celle extinctive des actions immobilières*.

Hij past dus voor *onroerende goederen* niet alleen in het zakenrecht de *lex rei sitae* toe, maar ook in het familie-, erf- en obligatierecht.

Démangéat bestrijdt die ruime toepassing der *lex rei sitae* en zegt terecht: „Il faut appliquer le statut réel: 1°. en tant qu'il classe les biens; 2°. en tant qu'il détermine les droits, dont les différentes natures de biens peuvent être l'objet et les personnes admises à la jouissance de ces droits; 3°. en tant qu'il règle dans un intérêt public, comment ces droit s'acquièrent, se conservent et se transmettent.”

Op *roerende goederen* past Foelix evenals de oudere schrijvers in het algemeen de *lex domicilii* toe:

„la règle, suivant laquelle les meubles sont régis par la loi du domicile de celui à qui ils appartiennent, repose sur le rapport intime entre les meubles et la personne du propriétaire sur une fiction légale, qui les répute exister au lieu du domicile de ce dernier.”

Maar hij vervolgt: „De là il suit que cette règle ne peut s'appliquer qu'aux circonstances ou actes, dans lesquels les meubles n'apparaissent que comme un accessoire de la personne; par exemple, en cas de succession ab intestat, de dispositions de dernière volonté ou entrevifs (tels que les contrats de mariage exprès ou tacites). Mais la règle est sans application à tous les cas, où les meubles n'ont pas un rapport intime avec la personne du propriétaire: par exemple, lorsque la propriété de meubles est constatée, lorsqu'on invoque la maxime, qu'en fait de meubles, possession vaut titre; lorsqu'il s'agit d'exercer un droit de gage, des privilèges ou des voies d'exécution sur les meubles, d'en prohiber l'aliénation, d'en prononcer la confiscation ou de déclarer une succession mobilière en déshérence au profit du fisc ou enfin d'interdire l'exportation des meubles. Dans tous ces cas il faut appliquer la loi du lieu, où les meubles se trouvent effectivement: car la dite fiction cesse par le fait.

Dus Foelix wil ook op *roerende goederen* de *lex rei sitae* toepassen, wanneer er sprake is van eigendomsrecht, bezit, pand, bevoorrechte schulden, confiscatie, verbod van vervreemding en van exportatie, dus in onderwerpen van *zakenrecht*. De *lex domicilii* vindt dan alleen toepassing in het familie-, erf- en obligatierecht.

Zoals wij hierna zullen zien bepleiten Savigny en andere nieuwe schrijvers de algemeene geldigheid der *lex rei sitae* in het *zakenrecht*, zoowel voor *roerende* als

voor onroerende zaken. Naar aanleiding daarvan maakt Démangeat ¹⁾ eene zeer juiste opmerking:

„Déjà nous avons annoncé que M. de Savigny professe, relativement à la question de savoir par quelle loi sont régis les meubles, un autre opinion que Foelix.

„Au premier abord il paraît y avoir entre les deux auteurs dissentement absolu; car le grand jurisconsulte de Berlin pose en principe, que c'est la *lex rei sitae* et non la *lex domicilii*, qui gouverne les meubles aussi bien que les immeubles. Mais y regardant de près et en tenant compte des exeptions admises par M. Foelix, on voit que la divergence est plus apparente que réelle, ou du moins qu'elle n'a guerre d'importance pratique. En effet, c'est principalement en matière de succession, que la question se présente; or M. de Savigny admet, comme M. de Foelix, que la succession mobilière d'une personne est dévolue conformément à la loi du domicile de cette personne. M. de Savigny concède également l'application de la *lex domicilii* relativement au bagage qu'un voyageur rapporte ordinairement chez lui, quand il a fini son voyage, ou relativement aux marchandises, qu'un négociant expédie avec l'intention qu'elles lui reviennent, si elles n'ont pu être placées avantageusement; peut-être Foelix et les auteurs, dont il invoque l'autorité ont-ils généralisé mal à propos la décision, qu'il convient de donner dans des cas semblables.”

De kwestie is juist, zooals Démangeat ze voorstelt: de oudere schrijvers, en Foelix als hun tolk, hebben het zakenrecht niet afgescheiden van andere rechtsbetrekkingen en zijn daardoor tot algemeene regels voor het familie- en vermogensrecht gekomen, waarop zij voor de roerende

---

¹⁾ Foelix I n°. 64 note b.

zaken uitzonderingen moesten maken, die allen het zakenrecht betreffen. Het blijkt dus dat zij, voor zoo verre het zakenrecht betreft, zoowel op roerende als op onroerende goederen de *lex rei sitae* willen toepassen.

SCHÄFFNER ¹⁾ is de eerste schrijver over internationaal privaatrecht, die het zakenrecht afzonderlijk behandelt; hij vormt een overgang van de oudere tot de nieuwere schrijvers. In het kort zegt hij het volgende:

„Een vreemdeling, die rechten op *onroerende goederen* wil uitoefenen, treedt daardoor in den rechtssfeer van den staat, waar die goederen gelegen zijn. Hij laat aanspraken gelden op goederen, die naar den aard der zaak, aan geen andere wetten onderworpen kunnen zijn, dan aan die van den staat tot wiens gebied zij behooren. Uitzonderingen op dezen regel hebben plaats, indien het rechten op zaken als bestanddeelen van een *universitas rerum* betreft.

„De verkrijgende verjaring van onroerende goederen en daarmede gelijkgestelde rechten moeten beoordeeld worden, volgens de wetten van de plaats waar zij gelegen zijn.

„Ook beslist de *lex rei sitae* er over, welke onroerende goederen en zakelijke rechten daarop verpand kunnen worden.

„De regel „*mobilia ossibus inhaerent*” is juist, wanneer men daarmede uit wil drukken, dat het roerend vermogen als geheel beschouwd, beoordeeld moet worden volgens de *lex domicilii* van den eigenaar.

„Voor rechten op roerende zaken, ieder afzonderlijk beschouwd, geldt dien regel niet, zooals reeds Foelix te recht leert; om daarvoor de toepasselijke wet te vinden

---

¹⁾ Dr. W. Schäffner. Entwicklung des internat. Privatrechts 1841 § 54—68. pag. 65—88.

kan men geen algemeenen regel stellen. Men moet hierbij alles overlaten aan de verstandige toepassing van het algemeen beginsel ¹⁾: „*jedes Rechtsverhältnisz ist nach den Gesetzen desjenigen Ortes zu beurtheilen, wo es existent geworden ist.*”

§ 3. Nieuwere Schrijvers.

De nieuwere schrijvers over internationaal privaatrecht behandelen allen het zakenrecht op zich zelf, afgescheiden van familie-, erf- en obligatierecht. Daardoor vervalt bij hen den invloed van de onderscheiding tusschen roerende en onroerende goederen.

Men kan hierbij drie richtingen der wetenschap onderscheiden:

- a. de Duitse school (v. Wächter, v. Savigny, Bar) die in het zakenrecht altijd de *lex rei sitae* wil doen gelden.
- b. de Italiaansche school (Mancini, Esperson, Fiore) die in het zakenrecht de *nationale wet van den eigenaar* wil toepassen, voor zooverre niet de *openbare orde* (het publiek recht) de *lex rei sitae* eischt.

Laurent volgt hetzelfde beginsel.

Wij zullen zien dat deze schrijvers ten slotte alle bepalingen omtrent het zakenrecht beschouwen als de openbare orde betreffende en dus ook de *lex rei sitae* daarop toepassen.

- c. Lomonaco en Brocher, die de Duitse met

---

¹⁾ Schöffner § 32 pag. 40.

de Italiaansche school trachten te verzoenen door *personeele* en *reëele wetten* te erkennen.

Zij brengen de bepalingen omtrent *het zakenrecht* tot *de reëele wetten*.

a. v. Wächter, v. Savigny, Bar.

v. WÄCHTER ¹⁾ zegt hieromtrent het volgende :

„Wanneer de staat bepalingen voorschrijft over zaken als zoodanig, over de natuur der rechten op zaken, over de wijze waarop zij verkregen worden, over de bevoegdheid om ze te verkrijgen; zoo heeft hij hierbij de zaak op zich zelf op het oog en die bepalingen moeten dus, volgens hun aard en strekking, op ieder toegepast worden, die met die zaak in betrekking komt.

„Is er dus sprake van bepalingen, die onmiddellijk zaken als zoodanig betreffen b. v. de wijze, waarop rechten op hen verkregen worden, de natuur omvang en beperkingen dezer rechten, de vraag welke personen zulke zaken kunnen hebben, de regels omtrent het bezit: zoo moet onze rechter, bij twijfel, over de bij ons liggende zaken ons recht, over de buiten 's lands gelegene het recht van de plaats waar zij liggen toepassen, zonder er op te letten, of de betrokken persoon onderdaan of vreemdeling is.

„Ten opzichte van den vorm, tot verkrijging van het zakelijk recht, geldt hier de regel *locus regit actum* niet.

„Voor zakelijke rechten op *roerende goederen* gelden de volgende regels :

---

¹⁾ v. Wächter. Die Collision der Privatrechsgesetze verschiedener Staaten, in het Archiv für die Civilistische Praxis 1842. Bd. 25. § 25 pag. 199—200. § 27 pag. 383.

- 1°. rechten, die op de in ons land liggende roerende zaken ontstaan of gevestigd worden, moet onze rechter beoordeelen volgens onze wetten, hetzij de overdrager een buitenlander is, hetzij de grond van het ontstaan in het buitenland gelegen is;
- 2°. rechten, die in het buitenland op zich daar bevindende roerende zaken gevestigd worden, volgens de wetten van het buitenland, moet onze rechter volgens de wetten van het buitenland beoordeelen;
- 3°. Komen roerende zaken, die zich buiten 's lands bevinden en waarop rechten verkregen zijn, in ons land, dan is de natuur, de uitgebreidheid en de vervolgbaarheid dezer rechten door onzen rechter volgens onze wetten te beoordeelen.

Wat evenwel de vroeger in het buitenland plaats gehad hebbende verkrijging van het recht zelf betreft: onze wet kan daarop niet het oog gehad hebben. Daarom moet onze rechter de vroegere verkrijging van het recht, volgens het buitenland-sche recht beoordeelen.

„Hierbij gelden twee beperkingen:

- a. het verkregen recht moet volgens onze wet bestaanbaar zijn; anders is het ook niet bij ons vervolgbaar.
- b. wanneer onze wet zekere vereischten, niet alleen voor het ontstaan, maar ook voor het bestaan van zulk een recht absoluut voorschrijft, zoo heeft onze rechter het slechts te erkennen en te beschermen, voorzoverre die vereischten aanwezig zijn.

v. Wächter wil dus de algemeene toepassing der *lex rei sitae* in het zakenrecht.

De uitzonderingen, die hij aanneemt, bij verplaatsing van roerende goederen naar een ander land, zijn ook niets

anders dan eene toepassing van de wet der plaats, waar de goederen zich na de verplaatsing bevinden. Erkent die wet een recht, of niet, of slechts onder zekere voorwaarden, dan bestaat het op die plaats ook of niet, of slechts wanneer aan die voorwaarden voldaan is.

SAVIGNY ¹⁾ verdedigt aldus de toepassing der *lex rei sitae* in het zakenrecht:

„Zaken nemen eene bepaalde plaats in, dus de plaats in de ruimte, waar zij zich bevinden is tevens de zetel van iedere rechtsbetrekking, waarvan zij het onderwerp kunnen zijn. Hij, die op eene zaak een recht wil verkrijgen, houden of uitoefenen, begeeft zich tot dat einde op de plaats harer ligging en onderwerpt zich voor die enkele rechtsbetrekking vrijwillig aan het daar geldend plaatselijk recht.

„De toepassing der *lex rei sitae* op de zakelijke rechten berust dus, op vrijwillige onderwerping, evenals die der *lex domicilii* op den persoonlijken toestand.

„De oudere schrijvers maken onderscheid tusschen roerende en onroerende goederen en passen op de laatsten niet de *lex rei sitae*, maar de *lex domicilii* toe, zonder te beslissen of daarbij de wet van de woonplaats van den eigenaar of van den bezitter, of wel van iemand, die een ander zakelijk recht op de zaak heeft, bedoeld wordt. Er bestaat evenwel geen reden, om de zakelijke rechten op roerende goederen volgens een ander plaatselijk recht te beoordeelen dan die op onroerende goederen.

„Men moet de *roerende goederen* onderscheiden in twee soorten:

1°. roerende goederen, wier plaats zoo onbepaald en

---

¹⁾ Savigny. System des heutigen Römischen Rechts. 1849. VIII § 366—368, pag. 169—200.

veranderlijk is, dat men ze geen bepaalde ligging kan aanwijzen en waarbij dus ook van geen vrijwillige onderwerping aan een plaatselijk recht sprake kan zijn.

Daartoe behooren o. a. de bagage van een reiziger, die in een sneltrein verscheidene staten doorrijdt en de koopwaren, die op weg zijn van het eene land naar het andere of over zee vervoerd worden.

Hierbij kan men de *lex rei sitae* niet toepassen, maar moet men een rustpunt opzoeken, waar die goederen bestemd zijn voor zekeren tijd te blijven: zulk een rustpunt kan misschien blijken uit den wil van den eigenaar en zal in andere gevallen met de woonplaats van den eigenaar samen vallen.

- 2°. Roerende goederen, welke eene bestemming gekregen hebben, die ze aan eene vaste plaats verbindt b. v. het meubilair van een huis, eene bibliotheek, een museum.

Hierbij is de *lex rei sitae* duidelijk aangewezen.

Tusschen deze twee klassen liggen vele andere soorten van roerende goederen b. v. koopmansgoederen, welke de eigenaar op eene andere plaats, dan waar hij woont, voor onbepaalden tijd heeft opgeslagen, de bagage van een reiziger, die eenigen tijd op eene plaats vertoeft. Bij deze zaken zal het van de omstandigheden afhangen, of zij tot de eerste of tot de tweede klasse van roerende goederen gerekend moeten worden."

Savigny maakt dus eene zeer juiste onderscheiding tusschen roerende goederen met eene vaste bekende ligging en die, waarvan de ligging onzeker of onbekend is: bij de laatsten moet men zijne toevlucht nemen tot eene *fictieve plaats van ligging*, die samen kan vallen met de

woonplaats van den eigenaar. ¹⁾ Het is echter meer eene feitelijke dan eene rechtskwestie en doet niets af aan de algemeene toepassing der *lex rei sitae* in het zakenrecht ook voor roerende goederen.

BAR ²⁾ zegt dat geen regel van het internationaal privaatrecht minder bestreden is dan de beoordeeling der zakelijke rechten volgens de wetgeving, die geldt op de plaats, waar de zaak zich bevindt. Hij vindt den grond van dien regel in den aard van het zakenrecht; dit toch is de leer van die rechtsregelen, welke door het feitelijk bestaan eener zaak bepaald worden en daardoor ontstaan, dat iemand door feitelijke aanraking handelingen met eene zaak verricht.

„Het laatste kan slechts daar plaats hebben, waar de zaak zich op dat oogenblik bevindt, dus de beoordeeling der rechten op zaken moet geschieden volgens de wet van het land, waar de zaak zich bevond tijdens die handeling, welke de verkrijging of het verlies van een bepaald zakelijk recht veroorzaakt heeft.

Bar verwerpt de uitzondering voor *roerende goederen*:

„De oudere schrijvers, die den regel *mobilia ossibus inhaerent*, of *mobilia personam sequuntur* (personal property has no locality) verdedigen, toonen door hunne voorbeelden, dat zij niet zoozeer het oog gehad hebben op zuiver zakelijke rechten, als wel op verhoudingen, voortspuitende uit het erfrecht en het huwelijksgoederenrecht.

---

¹⁾ Het stelsel van Savigny voor roerende goederen is toegepast in het Burgerlijk Wetboek der Argentijnsche Republiek van 1869, ingevoerd 1 Januari 1871.

²⁾ Bar. Das Internationale Privat und Strafrecht 1862; § 57—65, pag. 188—230.

„Hierbij nu wordt het vermogen in zijn geheel beschouwd en beslist de *lex domicilii* van den erflater of van den gehuwden man of de gehuwde vrouw: deze gevallen behooren dus niet tot het zakenrecht, maar tot het erf- en familierecht.

Slechts in twee gevallen acht Bar de toepassing der *lex domicilii* van den eigenaar wenschelijk:

- 1°. wanneer de eigenaar goederen naar eene plaats buitenslands verzonden heeft en hij niet weet, waar zij zich op het oogenblik bevinden.

Bevinden zich die goederen op een schip van dezelfde nationaliteit als die van den eigenaar, dan vallen *lex rei sitae* en *lex domicilii* samen volgens de fictie „*schip is territoire*.”

- 2°. wanneer het een rechtsregel betreft, die op het voortdurend bezit dezer zaak betrekking heeft en deze zaak slechts toevallig en tijdelijk zich in het buitenland bevindt.

„Uit de algemeene geldigheid der *lex rei sitae* volgt ook dat de regel *locus regit actum* niet van toepassing is bij de vestiging en overdracht van zakelijke rechten.

„De vraag, of eene zaak roerend of onroerend is wordt beslist door den aard der zaak zelf, onafhankelijk van eenige wetgeving. Het gebeurt evenwel, dat enkele roerende of onlichamelijke zaken, ten opzichte van sommige wettelijke bepalingen als onroerend beschouwd worden: bevindt zich zulk eene zaak b. v. in eene nalatenschap, dan beslist de wet, waaronder het erfrecht valt. In een land, waar volgens de wet „Universal succession” plaats heeft, zal dus de *lex domicilii* van den erflater toegepast moeten worden; terwijl daar, waar volgens de wet „Singular succession” plaats heeft, de *lex rei sitae* van kracht is. Door dit verschil worden de tegenstrijdige meeningen der schrijvers omtrent dit punt verklaard.”

Verder behandelt Bar nog afzonderlijk bezit, eigendom en de *jura in re aliena*.

---

b. Mancini, Esperson, Fiore, Laurent.

MANCINI ¹⁾ heeft in algemeene trekken de beginselen aangegeven van de nieuwere Italiaansche school, die de nationaliteit als grondbeginsel van het internationaal privaatrecht aanneemt, beperkt door het beginsel van openbare orde.

De toepassing daarvan op de afzonderlijke deelen van het internationaal privaatrecht vinden wij bij Esperson, Fiore en Laurent.

ESPERSON ²⁾ zegt bij de behandeling van het *zakenrecht*: „In vroeger tijd vormden de onroerende goederen hoofdzakelijk den nationalen rijkdom en daarom werden zij meer beschermd: thans bestaat daarvoor geen reden meer, sedert het roerend vermogen in industrie en handel grooter is dan de waarde van den grond.

„Daarom moet hier ook het algemeen beginsel gelden, dat de eigenaar eener zaak, hetzij roerend of onroerend, op iedere plaats zijne nationale wetten kan invoeren, mits die wetten niet strijden met het publiekrecht van den staat, waarin die zaak gelegen is: dus de *lex rei sitae* moet worden toegepast, als zij strekt om het algemeen belang van den staat te beschermen.

---

¹⁾ Rapport aan het Instituut van Internationaal recht, in de *Revue de droit international* 1875, pag. 329 v.

²⁾ P. Esperson. *Il Principio di Nazionalità* 1868, n°. 23—25, pag. 84—102.

„De bepalingen omtrent het *eigendomsrecht* hebben een drieledig doel:

- 1°. zij betreffen de goederen op zich zelf, onafhankelijk van den bezitter;
- 2°. zij betreffen de plichten van den eigenaar jegens zijne familie en de rechten tegenover deze;
- 3°. zij betreffen de individueele verhouding tot de goederen, d. i. de wijze van verkrijging en overdracht van den eigendom en van andere zakelijke rechten.

De tweede soort regelt geen algemeen, maar privaat belang en daarbij vindt dus de *lex rei sitae* geen toepassing.

Wel is dat het geval bij de eerste soort, dus geldt de *lex rei sitae* voor de *zakelijke actien*, de *onderscheiding der goederen* in roerende en onroerende volgens natuur en bestemming, de *wettelijke servituten*, de rechten inhaerent aan den eigendom, zooals *accessio*, *allusio*, *avulsio*.

De derde soort van bepalingen vloeien voort uit het erf- of obligatierecht of regelen het *bezit*. Het laatste nu is geregeld in het belang der openbare orde; dus de rechten daaruit voortvloeiende worden beheerscht door de *lex rei sitae*.

Evenzoo valt de verkrijgende verjaring van zakelijke rechten op onroerende goederen onder de *lex rei sitae*; terwijl de verjaring van de rechten op roerende goederen wordt geregeld door de nationale wet van den eigenaar.

FIGORE ¹⁾ begint het *zakenrecht* als volgt:

„Les lois qui se rapportent aux choses doivent, selon nous, se diviser en deux catégories. Quelques unes servent à conserver le principe politique, économique et

---

¹⁾ P. Fiore. Droit international privé, traduit de l'Italien par P. Pradier-Fodéré 1875, n°. 132—233, pag. 312—390.

constitutionnel de l'Etat et l'organisation générale de la propriété; d'autres pourvoient à l'intérêt privé du propriétaire. Aucun étranger ne peut en vertu d'actes, de contrats, de dispositions de loi, d'obligations de quelque nature qu'elles soient, déroger au Droit public de l'Etat; mais il peut demander, que les dispositions de sa loi nationale, qui régit ses intérêts privés comme propriétaire, soient appliquées aussi pour les biens qu'il possède en territoire étranger, pour tout ce qui ne blesse pas l'intérêt de l'État et le Droit public du lieu, dans lequel les choses sont situées.

„A notre avis le principe par lequel doit se déterminer la loi applicable aux biens, soit immeubles, soit meubles, est unique et il est impossible de déduire de leur nature aucun motif pour les soumettre à un droit différent.

„Dus zoowel voor roerende als voor onroerende goederen geldt steeds de *lex rei sitae*, indien het een beginsel van *openbare orde* betreft. Daarom zijn *bezit, eigendomsrecht, de oorspronkelijke wijzen van eigendomsverkrijging*, zooals occupatie, accessie, specificatie, confusie, prescriptie, traditie onderworpen aan de *lex rei sitae*.

„De *persoonlijke servituten* zijn onderworpen aan de volgende regelen :

- 1°. men kan geen andere persoonlijke servituten erkennen, dan die welke niet verboden zijn door de *lex rei sitae*;
- 2°. indien de eigenaar der zaak en die van het servituut tot verschillende nationaliteit behooren en de overeenkomst, die het servituut gevestigd heeft, niet volkomen de wederkeerige rechten en plichten omschrijft, dan zal voor het overige de *wet van den eigenaar der zaak* toegepast worden;
- 3°. indien de eigenaar der zaak en die van het servituut dezelfde nationaliteit hebben, moet hunne

nationale wet toegepast worden om te bepalen, wanneer het servituut gevestigd kan worden, hetzij door de wet, hetzij door overeenkomst en welke de duur en de wederzijdsche rechten en plichten zijn.

B.v. het *vruchtgebruik* van den vader op de bona adventitia van zijn zoon, dat ten voordeele van den overlevenden echtgenoot op de goederen van den anderen, bij erfopvolging ab intestato of ex testamento, moeten beoordeeld worden volgens de nationale wet van vader en zoon en van de beide echtgenooten."

Uit deze voorbeelden blijkt, dat Fiore meer het oog gehad heeft op *onderwerpen van familie en erfrecht*. Dat hij in het zakenrecht *de lex rei sitae* toepast, blijkt uit de volgende opmerking:

„la loi nationale des parties ne doit s'appliquer dans les cas, où elle offenserait le régime de la propriété du lieu, où la chose est située.

En verder:

.... les actions que l'usufruitier ou l'usager peuvent exercer sur la chose frugifère, les questions relatives à l'usucapion ou à la prescription de telles servitudes et autres questions semblables doivent se résoudre en appliquant exclusivement la *lex rei sitae*.

Les mêmes règles s'appliqueront à l'habitation.

„De *praediaal servituten* moeten uitsluitend door de *lex rei sitae* beheerscht worden.

„Evenzoo worden *erfpacht* en *opstal* als zakelijke rechten beoordeeld volgens de *lex rei sitae* onafhankelijk van het contract, waaruit zij voortvloeien.

Pand en *hypotheek* worden door Fiore uitvoerig behandeld.

Hij past de *lex rei sitae* toe:

- 1°. op de vatbaarheid der zaak om verhypothekeerd of verpand te worden;
- 2°. op de voorwaarden vereischt bij de uitoefening van het pandrecht;
- 3°. op de zakelijke en possessoire aktien tegen de verpande zaak.

„Eveneens moeten de uitoefening van het recht van *antichrèse* en de zakelijke aktien daaruit voortvloeiende, volgens de *lex rei sitae* beoordeeld worden.

„Het *recht van privilege* moet beoordeeld worden volgens de *lex rei sitae*, indien verschillende schuldeischers concurreeren.

„Bij het hypotheekrecht moet men onderscheiden tusschen het zakelijk recht, dat de schuldeischer op de zaak van een ander krijgt, met de gevolgen daarvan en de *actio hypothecaria*. Dat zakelijk recht is een accessoir van de persoonlijke verbindtenis, waarvan het de uitvoering waarborgt en valt onder de wet, die de hoofdverbindtenis beheerscht; terwijl de *actio hypothecaria*, eene zakelijke actie, die tegen iederen houder der zaak ingesteld kan worden, volgens de *lex rei sitae* beoordeeld moet worden.

„De *wettelijke hypotheek* is gebaseerd op eene stilzwijgende verbindtenis en verschilt dus essentieel niet van de conventioneele hypotheek; daarom zijn op haar dezelfde beginselen van toepassing. „La femme mariée doit par conséquent pouvoir jouir partout du droit d'hypothèque sur les biens du mari, lorsque ce droit lui a été conféré par la loi qui régit le mariage et les droits réciproques des conjoints sur leurs biens; mais pour que l'hypothèque puisse être efficace, dans le lieu ou la chose se trouve située, la femme doit observer toutes les dispositions de la *lex rei sitae*.”

„Om hypotheek, voortvloeiende uit een vonnis van een vreemden rechter, van kracht te doen zijn, moet het vonnis

executoir verklaard worden: verder gelden de beginselen hierboven uiteengezet.

LAURENT ¹⁾ is door zelfstandig onderzoek, onafhankelijk van de Italiaansche school, tot denzelfden grondslag voor het internationaal privaatrecht gekomen. Hij gaat dus ook uit van het nationaliteitsbeginsel en bouwt daarop een *jus constituendum*.

Bij het *zakenrecht* behandelt hij eerst de onderscheiding tusschen *roerende* en *onroerende goederen* en wil de territoriale wet, dus de *lex rei sitae* daarover laten beslissen.

„De *roerende goederen* moeten onderworpen worden aan de *nationale wet* van den eigenaar of den schuldeischer; behalve indien de *openbare orde* de toepassing der *lex rei sitae* eischt, b. v. bij *in beslag neming*, *bevoorrechte schulden*.

De *eigendomsoverdracht* van roerende goederen door contract hangt af van den wil der partijen, tenzij de regel *en fait de meubles, la possession vaut titre* toegepast moet worden volgens de *lex rei sitae*. Indien bij *cessie* of *subrogatie* van schuldvorderingen de *lex rei sitae* beteekening aan den schuldeischer voorschrijft, moet deze plaats hebben.

„Bij *onroerende goederen* moet ook de *lex rei sitae* slechts toegepast worden „quand réellement la souveraineté est en cause, c'est-à-dire quand il s'agit de *droits de la société*.” B. v.: „ce serait une atteinte portée, au Souverain du territoire, si une loi étrangère prétendait régler les conditions et les effets des *actions possessoires*, autrement que ne l'a fait le législateur territorial.

De wetten, die den *eigendom* van onroerend goed beheerschen, schijnt Laurent grootendeels tot het publiek-

---

¹⁾ Laurent. Le droit civil international 1881—82. VII, n°. 111—375, pag. 216—439.

recht te rekenen, zoodat evencens de *territoriale wet* toegepast moet worden ¹⁾.

Verder behandelt hij de *verkrijging en overdracht van den eigendom van onroerend goed* :

- 1°. door *accessie*; deze wordt geregeld door de wet, die op de hoofdzaak van toepassing is.
- 2°. door de *wet*; hieromtrent zegt hij: „l'acquisition de la propriété par le seul effet de la loi dépendra du *statut territorial*, quand celui-ci concerne les droits de la société ou comme on disait dans la doctrine traditionnelle, quand les biens sont seuls en cause, sans mélange de personnalité.”
- 3°. door *overeenkomst*; hierbij doet zich de vraag voor of de contractanten af kunnen wijken van het beginsel, volgens hetwelk de eigendom overgaat alleen door de overeenkomst. „L'affirmative est certaine” zegt Laurent. Dus wanneer twee vreemdelingen eene overeenkomst sluiten, moet men aannemen dat zij hunne *nationale wet*, die zij kennen, volgen en niet de wet van het land, waar het onroerend goed ligt.

„De *rei vindicatie* tegen een derden bezitter wordt beheerscht door de *lex rei sitae*.

Van de *zakelijke rechten* behandelt Laurent uitvoerig:

1°. de *servituten*,

a. gevestigd door *vrije wil*.

„C'est le propriétaire, qui impose sa volonté aux choses; dont il faut leur imposer les règles établies par sa loi personnelle, de préférence à celles, que le législateur territorial a établies.”

Evenwel moet de *territoriale wet* toegepast wor-

---

¹⁾ Laurent VII, n°. 262—271, pag. 329—341.

den, wanneer het bepalingen van *publiek belang* betreft; b. v. een servituut mag noch ten laste, noch ten behoeve van een persoon daargesteld worden, erfdiensbaarheid geeft geen voorrang aan het eene erf boven het andere.

b. ontstaande door de *ligging*.

Deze hangen af van de *lex rei sitae*.

c. krachtens de *wet*.

Deze zijn uit hun aard territoriaal en dus onderworpen aan de *lex rei sitae*.

2°. *persoonlijke servituten (vruchtgebruik, gebruik, bewoning.)*

Il faut appliquer aux servitudes personnelles ce que le code civil dit des servitudes réelles: la loi permet aux propriétaires d'établir sur leurs propriétés telles servitudes que bon leur semble, toutefois avec une restriction, c'est qu'elles n'aient rien de contraire à l'ordre public" Wanneer evenwel de overeenkomst, die, of het testament, dat het servituut vestigt geen regels daarvoor stelt, dan moet de *territoriale wet* toegepast worden.

3°. *Erfpacht*.

4°. *Opstal*.

Voor deze beide zakelijke rechten geldt hetzelfde als voor het vruchtgebruik.

Omtrent de *hypotheek* zegt Laurent:

Le régime hypothécaire est essentiellement d'intérêt général. Il procure aux propriétaires d'immeubles le crédit auquel ils ont droit d'après la valeur de leurs biens; la loi doit donc organiser le régime des hypothèques, de façon que les capitalistes aient une garantie complète de leurs intérêts, quand ils prêtent leurs capitaux sur la foi d'un gage réel. Telle est le fondement de la spécialité des hypothèques et de leur publicité."

„Ces considérations justifient la réalité du système hypothécaire.”

Dus in het algemeen belang wil Laurent op de hypotheek de *lex rei sitae* toepassen. Hij maakt daarop eene uitzondering voor de wettelijke hypotheek van getrouwde vrouwen, minderjarigen en curandi: „on ne peut pas dire qu'elle soit de droit public, car elle a pour objet de garantir des intérêts purement privés; l'hypothèque appartient donc aussi au droit privé. . . . C'est à raison de leur incapacité, que la loi intervient pour les mineurs, les interdits et les femmes mariées. Or, l'incapacité forme le *statut personnel* par excellence, et ce statut suit la personne, et agit sur les biens, partout où la personne et les biens se trouvent. De là la conséquence consacrée par notre loi hypothécaire, que les incapables étrangers ont une hypothèque sur les biens situées en Belgique, quand leur loi personnelle leur en accorde une. C'est donc la loi personnelle de l'incapable qui décide, s'il a une hypothèque en Belgique, ce n'est pas la loi territoriale; seulement il ne peut avoir d'hypothèque en Belgique, que si la loi belge la lui accorde. Il faut de plus que l'hypothèque légale soit spécialisée et inscrite, pour qu'elle devienne efficace.”

Deze wettelijke hypotheek valt ook gedeeltelijk onder het familierecht en gedeeltelijk onder het zakenrecht.

Wij hebben dus gezien, dat Esperson, Fiore en Laurent de *territoriale wet* slechts toepassen, als de *openbare orde* dat eischt, maar dat dit in het zakenrecht nagenoeg altijd het geval schijnt te zijn: van daar dan ook, dat zij de *lex rei sitae* hierbij toepassen.

c. Lomonaco, Brocher.

LOMONACO ¹⁾ bestrijdt de moderne school, waarvan Laurent een der tolken is en die de personen als hoofdzaak en de zaken als bijzaak beschouwt, zoodat het geen inbreuk maakt op de souvereiniteit van den staat, indien binnen zijn gebied vreemde wetten op zaken toegepast worden. Indien dat beginsel op onroerende goederen toegepast werd, zou, volgens hem, de grondslag van den staat gevaar loopen.

Hij vereenigt zich in het *zakenrecht* t. o. v. *onroerende goederen*, met het stelsel van het Italiaansch wetboek; dus de *lex rei sitae* regelt:

- 1°. De onderscheiding in roerende en onroerende goederen;
- 2°. hunne classificatie naar de personen, aan wie zij behooren; de vervreemdbaarheid of onvervreemdbaarheid;
- 3°. het eigendomsrecht van onroerende goederen op zich zelf beschouwd, zijn karakter, uitgebreidheid en beperking; en het recht van accessie;
- 4°. het recht van bewoning, gebruik, vruchtgebruik van onroerende goederen, de servituten in het algemeen en in het bijzonder de wettelijke servituten, die, zooals Savigny terecht zegt, beheerscht worden door wetten, welke minder tot onderwerp hebben de verkrijging van een recht, dan wel de vestiging, de manier van zijn van den eigendom d. w. z. de voorwaarden en grenzen zijner erkenning;
- 5°. gemeenschap en bezit;

---

¹⁾ G. Lomonaco. Trattato di diritto civile internazionale 1874. IV § 1—3, pag. 105—120.

- 6°. erfpacht;
- 7°. de duur van de huur van onroerende goederen;
- 8°. privileges en hypotheek;
- 9°. alle wijzen waarop de eigendom en de rechten op onroerende goederen verkregen, overgedragen, gevestigd en verloren worden.

Voor *roerende goederen* vereenigt zich L o m o n a c o met het stelsel van S a v i g n y (zie boven bladz. 20).

BROCHER ¹⁾ vindt ook, dat de Italiaansche school te weinig rekening houdt met de territoriale wetten.

Hij begint de behandeling van het *zakenrecht* aldus: „Malgré les formes diverses sous lesquelles ils apparaissent, les droits réels présentent un caractère commun dont l'importance est grande en droit international privé: ils s'exercent sur des choses matérielles qui les mettent directement en rapport avec le sol et par celà même, avec une *législation territoriale* bien déterminée.... „Chaque souveraineté paraît seule compétente pour régler l'ordre économique du territoire sur lequel la domination se déploie. C'est à elle qu'il incombe de statuer sur *la nature et sur les effets des droits* qui s'y exercent. Considérés à ce point de vue, ces droits ne sauraient être soumis à des législations différentes. Il faut qu'il y ait harmonie dans les rapports existant, entre deux propriétés voisines, entre *l'usufruit* et la *nue propriété* du même fonds, entre les *servitudes*, les *emphytéoses*, les *hypothèques*, les *privileges* et l'immeuble soumis à ces droits, entre les divers copropriétaires d'une seule et même chose. Quels que soient la résidence, le domicile ou la nationalité des parties intéressées, le lieu dans lequel s'est réalisé le

---

¹⁾ Brocher. Nouveau traité de droit international privé 1876, n°. 69 v., pag. 209 v.

fait qui, a créé ou transmis le droit, la règle sous l'empire de laquelle un tel résultat s'est produit, c'est *la loi de la situation* des choses, qui est compétente pour régler *la nature et les effets des droits réels*, qui s'exercent sur elles." Hij past dus in het zakenrecht de *lex rei sitae* toe.

Later ¹⁾ behandelt hij de *wettelijke hypotheek* van minderjarigen, curandi en gehuwde vrouwen, en het *wettelijk vruchtgebruik* van den vader en de moeder:

„Il s'agit bien certainement ici de véritable *droits de famille*. Les garanties spéciales, accordées aux femmes mariées, aux mineurs et aux interdits, ont leur cause et leur justification dans la position de dépendance faite à ces catégories de personnes. La loi, qui règle de telles rapports semble naturellement appelée à régir les conséquences, qui doivent en résulter quant à la responsabilité des uns et quant aux gages de sécurité qu'il faut accorder aux autres. L'usufruit légal provoque des considérations analogues, soit qu'on y voie une sorte de compensation qu'il est naturel d'accorder au père ou à la mère, en vue des obligations et de la responsabilité leur incombant, soit qu'on y voie un moyen de sauvegarder leur autorité, de simplifier le compte de leur administration. On devrait, semble-t-il, s'arrêter à *la loi qui régit la famille*."

Uitvoerig behandelt Brocher ²⁾ *bezit en verjaring* en acht daarbij voor zakelijke rechten de toepassing der *lex rei sitae* wenschelijk.

Lomonaco en Brocher passen dus in het zakenrecht de *lex rei sitae* toe, zoowel voor roerende als voor onroerende goederen.

---

¹⁾ Brocher n°. 77, pag. 235.

²⁾ Brocher n°. 129—139, pag. 317—341.

§ 4. Conclusie.

Wij hebben gezien, dat de positieve wetsbepalingen in de Europeesche wetboeken en de Engelsche en Amerikaansche jurisprudentie in het zakenrecht op onroerende goederen de *lex rei sitae*, op roerende goederen de *lex domicilie* of de *nationale wet* van den eigenaar toepassen.

Maar dit positief recht is gebaseerd op eene onjuiste opvatting der oudere schrijvers, die evenals alle nieuwere in het zuivere zakenrecht ook voor roerende goederen de *lex rei sitae* willen doen gelden.

Het zou daarom wenschelijk zijn, alle positieve bepalingen in de wetgevingen omtrent het internationaal privaatrecht, ook voorzooverre het zakenrecht betreft, daaruit te verwijderen en den rechter bij de wet de bevoegdheid te geven, vreemd recht toe te passen, volgens algemeene beginselen. Dan zou het *jus constituendum* der schrijvers overgaan in een gewoonterecht, dat na genoegzame ontwikkeling gecodificeerd zou kunnen worden door internationale tractaten.

Jure constituendo zegt terecht Asser ¹⁾:

„De eerbiediging der *lex rei sitae* op alle zakelijke rechten, ook wanneer het roerende goederen geldt, is het eenige middel, om eene met den aard dier rechten strookende algemeene en gelijke werking tegenover een ieder te verzekeren”.

Hij maakt daarop eene uitzondering voor roerende goederen, wanneer het niet mogelijk is aan te wijzen, waar eene zaak zich ten tijde der handeling bevindt of

---

¹⁾ Mr. T. M. C. Asser. Schets van het internationaal privaatrecht 1880, pag. 71. 72.

wanneer de zaak op dat tijdstip zelf in beweging was, in welke gevallen hij de wet, die de handeling beheerscht ook wil toepassen t. a. v. de gevolgen der handeling op de zakelijke rechten. Die uitzondering maakt hij zelf echter weer krachteloos door te zeggen, dat de *lex rei sitae* ingeroepen kan worden door derden, zoo dikwijls zij daaraan meerdere rechten ontleenen, dan de op de handeling zelve toepasselijke wet hun zou toekennen en dat in elk geval de rechten, die na de verplaatsing der zaak naar een ander land, overeenkomstig de wetten van dat land, op de zaak worden verkregen, moeten worden geëerbiedigd.

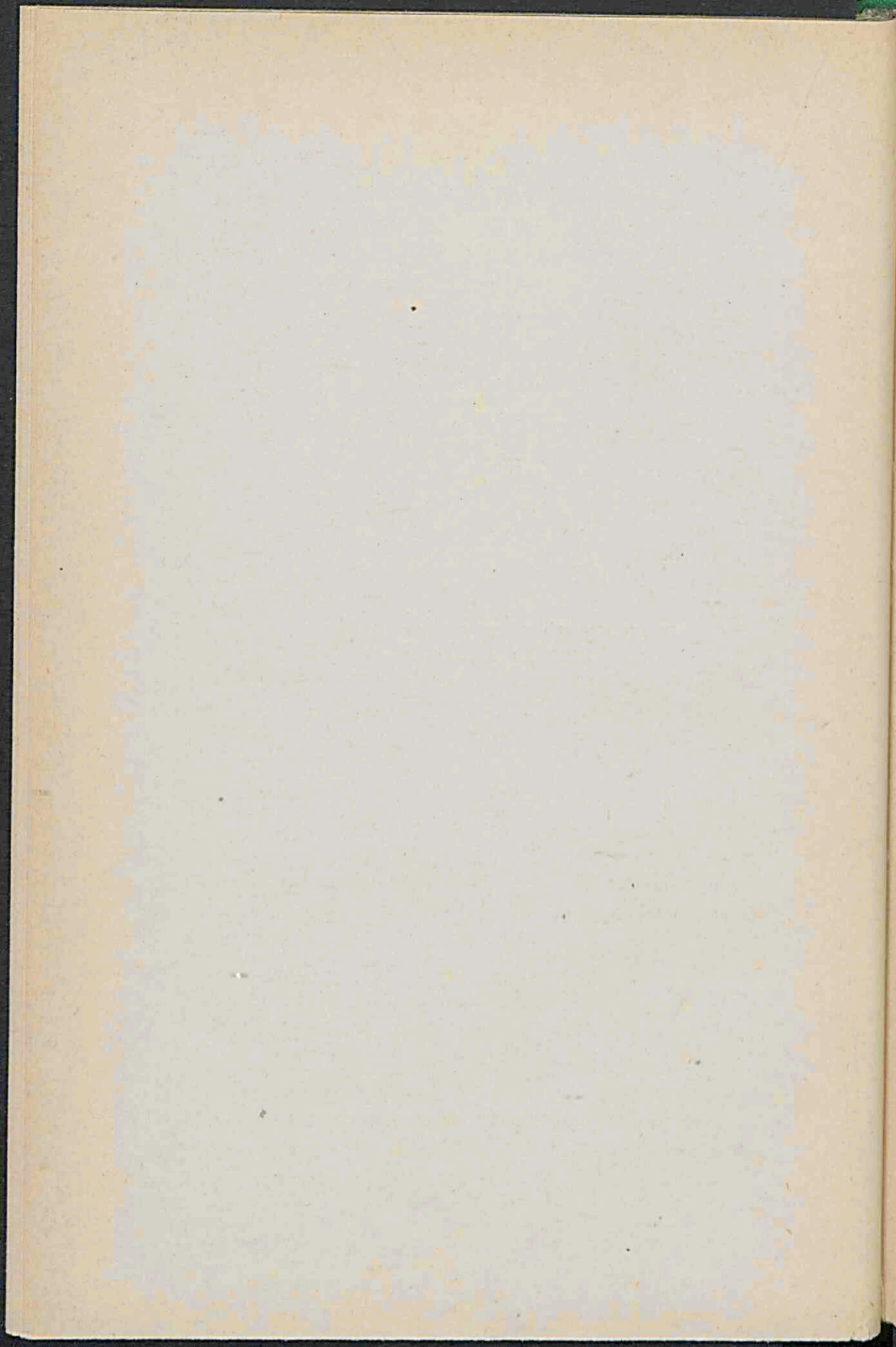
Asser wil dus ook in het zakenrecht toepassing der *lex rei sitae* voor roerende en onroerende goederen.

STELLINGEN.

STELLINGEN.

I.

Het dogma der volkssouvereiniteit steunt op een valsch begrip van den staat.

II.

Politieke gelijkheid en vrijheid zijn begrippen, die elkander uitsluiten.

III.

Een evenredigheids kiesstelsel tot samenstelling der volksvertegenwoordiging houdt geen rekening met de organische samenstelling van den staat.

IV.

Maatregelen van inwendig bestuur zijn niet beperkt tot de uitvoering van eene uitdrukkelijke wetsbepaling.

Zij mogen alleen niet strijden met eene wet, noch onderwerpen regelen, die de Grondwet verklaart tot het gebied der wetgeving te behooren.

V.

Ten aanzien van de provinciale belastingen behoorde hetzelfde stelsel te worden aangenomen, als in art. 142 der Grondwet voor de gemeentelijke belastingen gehuldigd is.

VI.

De bepalingen van art. 29 al. 1 der Wet van 10 Juli 1850 (Stb. n°. 39), dat de Commissaris des Konings in de Provinciale Staten voorzigt, is in strijd met het stelsel der provinciale vertegenwoordiging.

VII.

De wet van 21 Augustus 1853 (Stb. n°. 64) strijdt met art. 153 der Grondwet.

VIII.

De belasting op het personeel verdient meer aanbeveling als gemeentelijke dan als rijksbelasting.

IX.

Eene effekten-belasting is in strijd met art 158 der Grondwet.

X.

De benoeming van den Gouverneur Generaal van Nederlandsch Indie voor een bepaalden tijd verdient afkeuring.

XI.

Bij de uitlegging en toepassing van art. 107 van het Regeerings Reglement voor Nederlandsch Indie, moet de godsdienst het criterium zijn.

XII.

De leer van het politiek evenwicht is geen beginsel van volkenrecht maar van politiek.

XIII.

De regel „schip is territoir” is eene fictie, die slechts in enkele gevallen waarheid bevat.

XIV.

Het instituut der contrabande behoort uit het volkenrecht te verdwijnen.

XV.

Het is wenschelijk, dat het beginsel der onschendbaarheid van privaateigendom ook in den zeeoorlog worde erkend.

XVI.

Het beginsel, dat ieder behoort te betalen naar de door hem genoten waarde, mag geen toepassing vinden bij de vraag, welk deel ieder ingezetene in de belastingen moet bijdragen.

XVII.

De regie als vorm van belastingheffing is af te keuren.

XVIII.

Als equivalent voor eventueel af te schaffen registratierechten, behoort in Nederland allereerst eene verhooging der grondbelasting in aanmerking te komen.

IX.

Het verleen van octrooien door den staat is niet onbepaald af te keuren.

XX.

De zilveren muntstandaard is bij algemeene invoering te verkiezen boven den gouden.

XXI:

Met het oog op den toestand in de naburige staten is thans voor Nederland de gouden standaard aan te bevelen.

XXII.

Het streven van den Nieuw-Malthusiaanschen Bond, in November 1881 te Amsterdam opgericht, verdient ondersteuning.

XXIII.

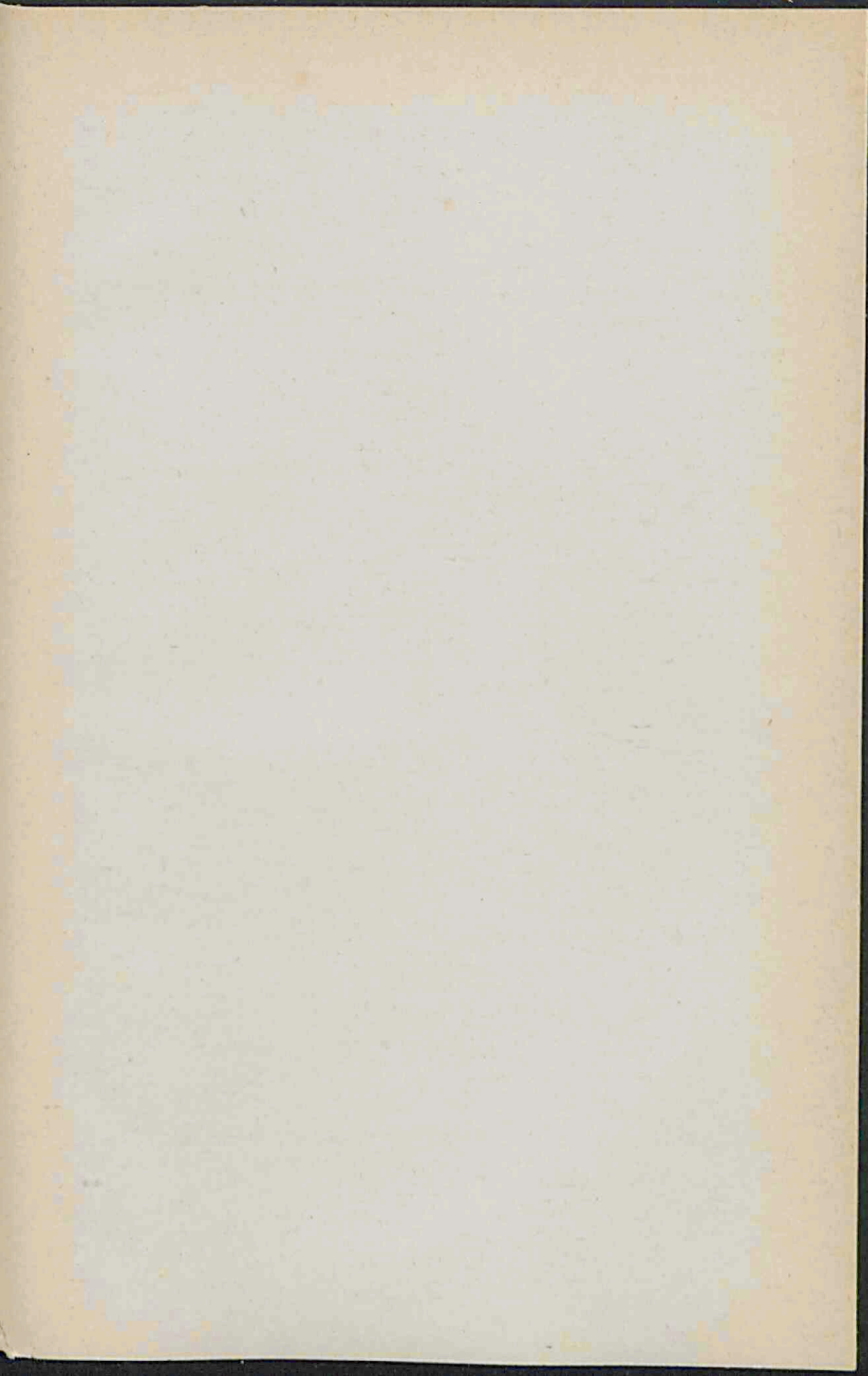
De statistiek is eene hulpwetenschap der sociale wetenschappen.

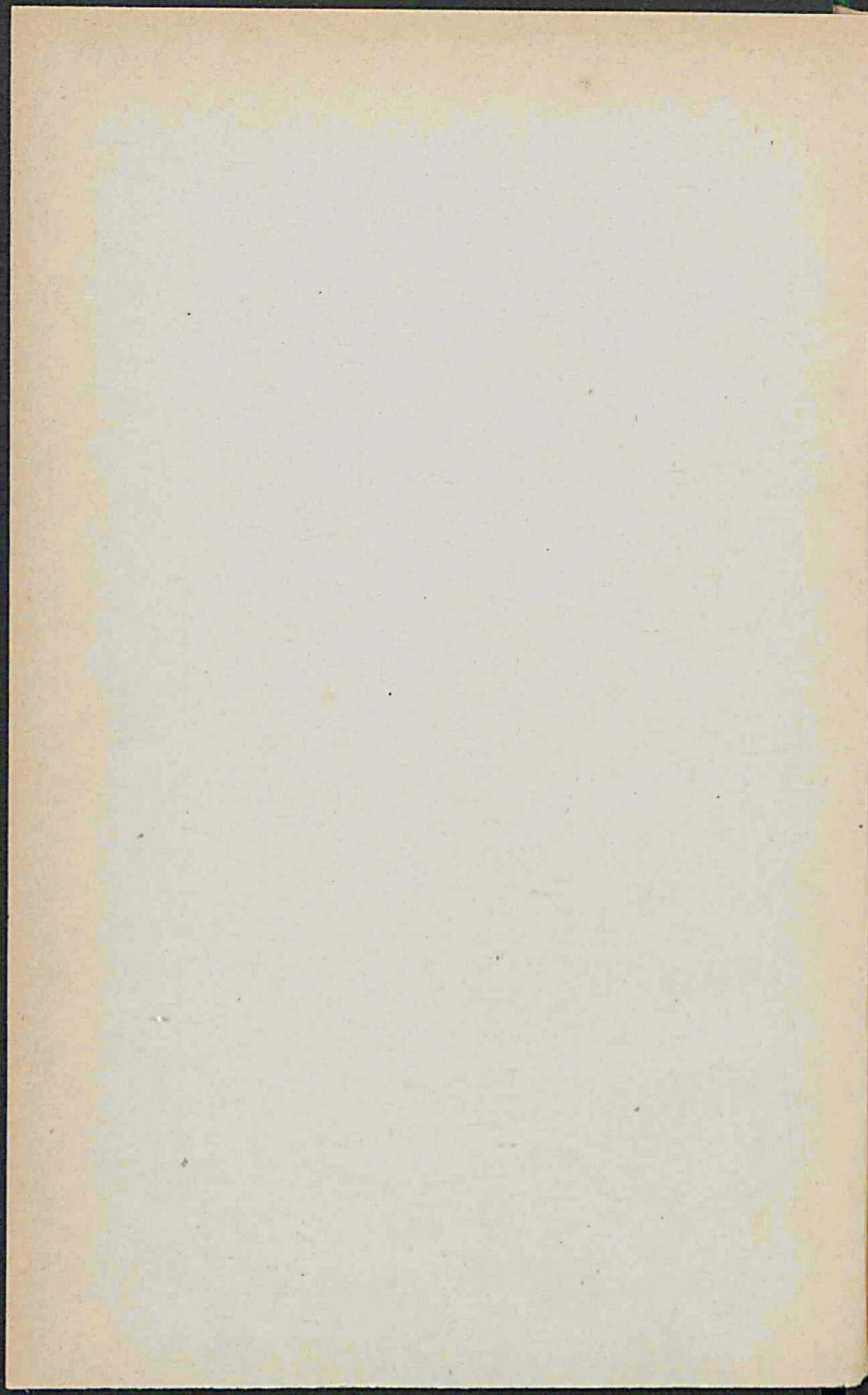
XXIV.

De oprichting van staatswege van een algemeen bureau van statistiek voor Nederland is wenschelijk.

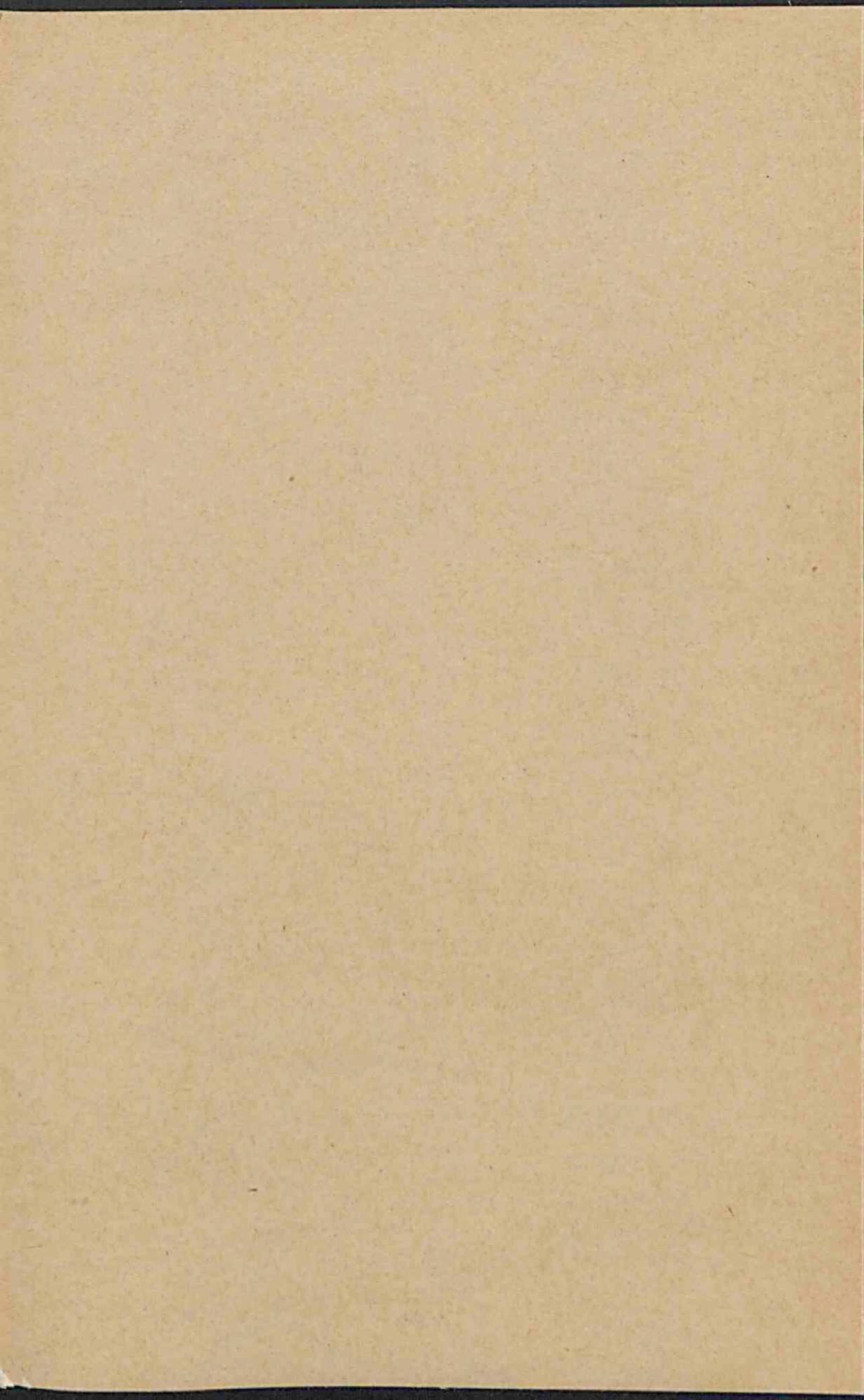

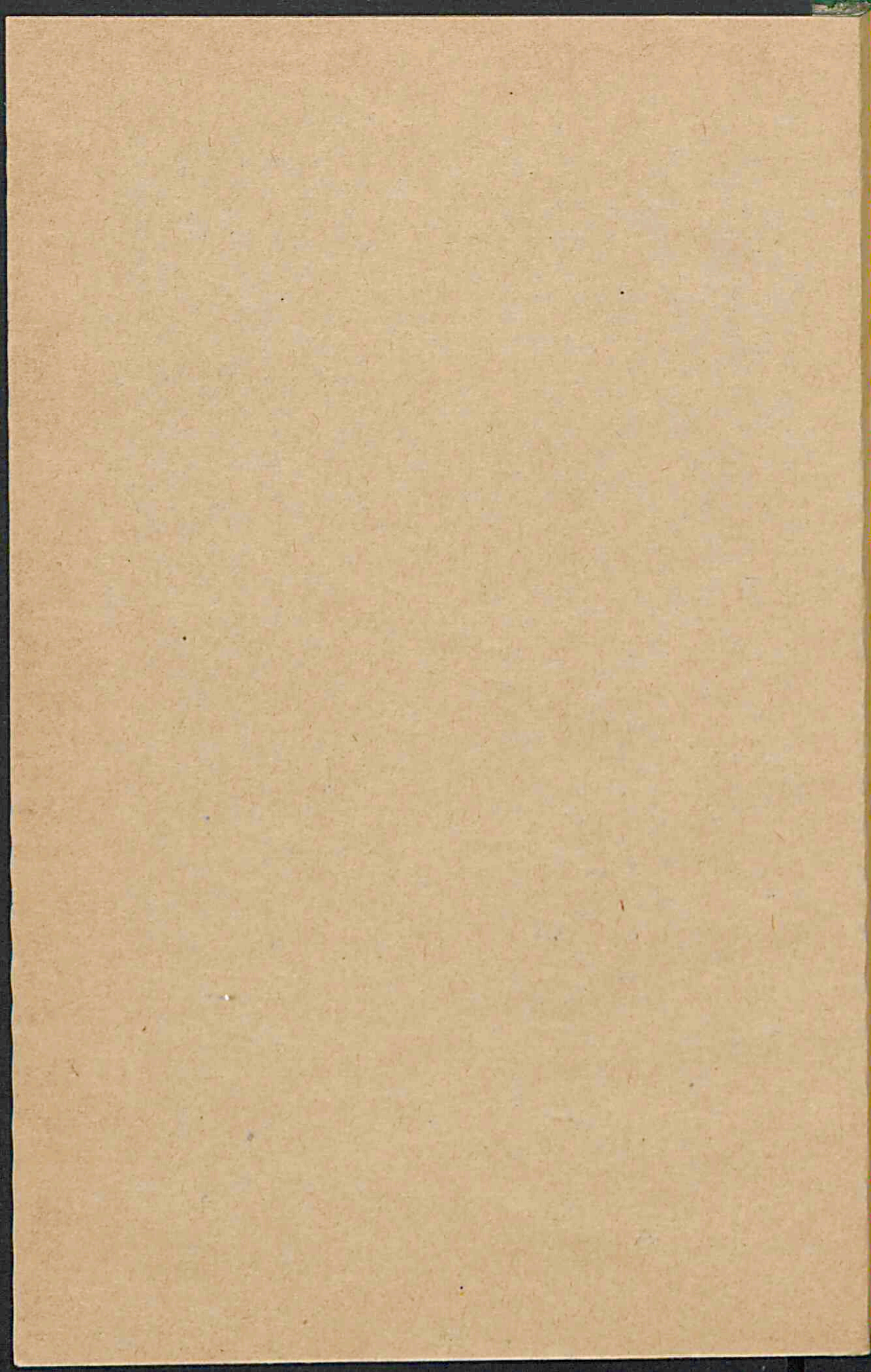

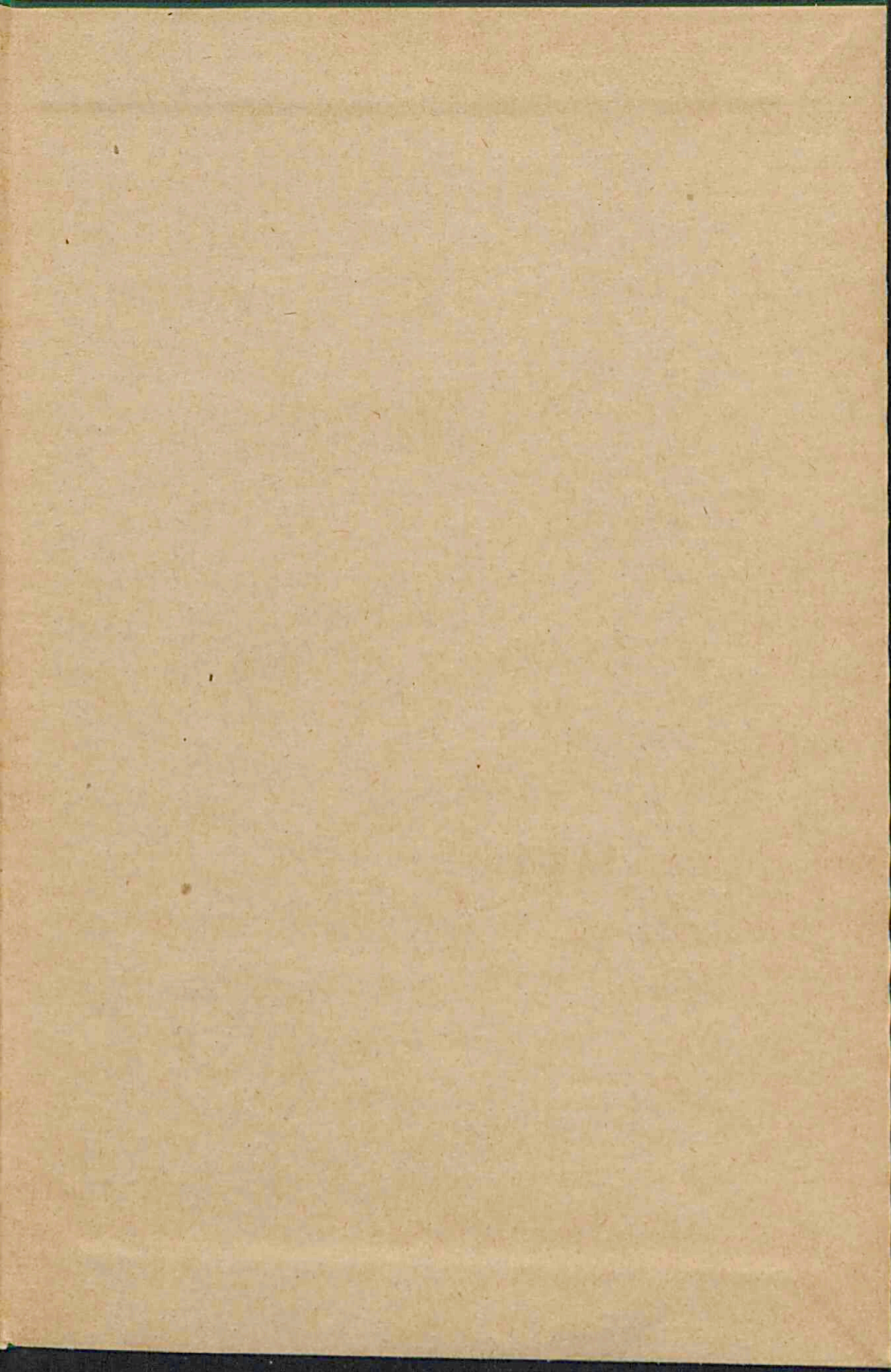

Ut
18